

Csongrád megye zenéje a rádióban

Egy héten át látta vendégül májusban Csongrád megye a Magyar Rádió munkatársainak népes csapatát Szegeden és a megye többi városában; egy héten át — összesen 22 műsorban — lehetett a rádió vendége sokrétű zene-élete révén Csongrád megye. Tizenegy esztendő után került ismét a stafétát a Dél-Álföldre, de míg akkor — a rádió vidéki sorozatának elindításakor — a figyelem Szegedre korlátozódott, most a megye valamennyi városa szerepelt a programban, ha másképp nem is, legalább egy-egy „Ki nyer ma?” adás és egy-egy vendégművész koncertje révén. Kár lenne sajnálkozni amiatt, hogy a műsorsorozat szinte teljes egészében Szegeden élő-dolgozó muzsikusra épült — leszámítva a fővárosból vagy éppen külföldről érkezetteket —, hiszen a zenei „magaskultúra” legalább másfél évszázad óta csakis nagyvárosi talajon képes dús vegetációra, összehasonlíthatatlanul erősebb függésben lévén a környezet ingereitől, visszhangjától, mint akár az irodalom, akár a képzőművészet. És ha már a visszhangnál tartunk: egy-két esetben a fellépő művészek bizony joggal tarthatták azt tűzottnak. Ez a visszhang ugyanis az *üres széksorok* akusztikai hatására haladta meg jócskán a kívánatos szintet. Különösen bántó volt ez a Tisza Szálló amúgy is hosszú lecsengési idejű termében, a május 7-ei remek, igazi élményt adó modern zenei hangversenyen, de a Szegedi Szimfonikus Zenekar koncertje is megérdemelt volna egy lelkes telt házat! Úgy látszik, Szeged havi két-három hangversenyhez szokott közönsége nem tudott mit kezdeni a hirtelen nyakába szakadt koncertdömpinggel, s csak remélhetem, hogy sokan azért nem jöttek el, mert otthon kívántak magnófelvételt készíteni a számukra becses produkciókról... Vélhetőleg ebbéli törekvéseiknek nem vetett gátat az a tény sem, hogy Csongrád megye — még e sorok írásakor is — az ország kirívóan gyenge URH-vételkörzete, a műsorszerkesztőség viszont — a helyi érdekekkel nem sokat törődve — a hangverseny-közvetítések zömét az akkor még névtelen 3. műsorba helyezte. Az persze eleve reménytelen volt, hogy bárki is elejétől végéig meghallgassa valamennyi programot, hiszen ehhez főállású rádióhallgatóvá, mi több, „kulturális mindenevővé” kellett volna válni, annyira szerteágazó volt nemcsak térben és időben, hanem műfaji hovatartozásában is a kínálat. Magam is kénytelen voltam — gyakorlati szempontok alapján — erőteljesen szelektálni, ezért aztán semmilyen biztosíték nincsen arra, hogy nem hagyok említetlenül olyan mozzanatokat, melyek az itt következőkhöz hasonlóan rászolgáltak az utólagos értékelésre.

Három hangverseny — azóta jócskán leülepedett — emlékeire-benyomásaira térek ki részletesen. E három koncert — a szegedi helyszínből, a választott időpontokból ítélve — talán a rendezők elképzelései szerint is reprezentatív szerepet játszott a műsorsorozat egészében. Ide tartozna még *Verdi Macbeth*-jének előadása is, de ez már korábban kivívta az elismerést sajtóban-rádióban egyaránt, így újbóli méltatását mellőzöm.

Bármilyen fesztiválról, rendezvénysorozatról legyen is szó, egy biztos:

a nyitóesemény a közönség és a „céhbeliek” részéről egyaránt különleges figyelemben részesül. Szép és nemes gesztus, hogy a rádiós zenei hét programjának élén az ifjúságnak szóló hangverseny állt. E gesztus valós értékét felmérhetik mindazok, akik valamilyen kapcsolatban állnak belső és külső bajjal, hatékonyan szembeszállni képtelen zenepedagógiánkkal, és ismerik a középiskolás generáció óriási ellenállását a hagyományos koncertélet megnyilvánulásaival szemben. E téren magam is újabakkal bővíthettem korábbi tapasztalataimat május 4-én. A rádió által közvetített számtalan hangverseny szokásaiból kiindulva nem sejtettem ugyanis, hogy a koncert rendjének rendíthetetlen őrei a kapcsolás pillanatától éberren őrködnek majd, nehogy ajtónyitáskor zavarja meg a *Weiner Kamarazenekar* nézőtéri zsvajjal aláfestett hangolásának közvetítését. (Az „élő” stúdióközvetítések esetében, ahol a teremzaj valóban kerüendő, mindig gondosan figyelmeztetik a publikumot a meghívón az érkezés végső határidejére — ilyesmiről itt szó sem volt!) Naivitásom eredményeként az egész hangversenyt a büfében elhelyezett ipari tévében „élvezhettem” végig, s a zenélés milyenségéről csak utólag, hangfelvétel segítségével tájékozódtam. Annál érdekesebb volt látnom, hogy a színház nézőterének ajtajai csak befelé képeznek áthághatatlan akadályt, kifelé ugyanis kisebb csapatokban távoztak a tanulóifjúság rezisztensebb egyedei, csupán az előtérben őrködő szaktanár éberségének kijátszása jelentett némi átmeneti nehézséget számukra. Az esetleges kioktatásokat megelőzendő, sietve leszögezem: a többség bent maradt, s *bizonyára* lélekben is jelen volt, *remélhetőleg* kellő érzékenység birtokában a hallottak befogadására. Ennél fontosabb azonban, hogy a közreműködő muzikusok jelentős és sokrétű élményben részesítették mindazokat, akik valóban nyitott füllel és lélekkel hallgatták játékukat. A *Weiner Kamarazenekar* — élén *Weninger Richárd*dal — már műsorválasztásával megteremtette a lehetőséget, hogy egyfelől demonstrálja többirányú érdeklődését, korstílusokhoz messzemenően alkalmazkodó játékmódját, másfelől elébe menjen diákközönsége feltételezhető elvárásainak a sok rövid tételből összeálló, szingazdag programmal. *Purcell d-moll szvitje* megköveteli az állásfoglalást a régi zene, ezen belül a barokk művek megszólaltatásának egyre szélesebb érdeklődés övezte kérdéseiben. *Kocsár Miklós Huszárik Zoltán* emlékére írott *Concertója* — melynek igen nehéz magánszólamát kiváló kürtművészünk, *Tarjáni Ferenc* játszotta — merőben más, lényegesen nagyobb léptékű építkezés révén bontakozhat csak ki, ugyanakkor katartikus hatásának alapfeltétele a rendkívül differenciált, kiegyensúlyozott hangzás. A kortárs szovjet szerző, *Scsedrin* balettelcadás céljaira megírt szvitje, melyet *Bizet* remekműve, a *Carmen* zenei anyagából állított össze, a szélsőséges gesztusok és karakterek, a grandiózus — sokszor már-már bombasztikus — hatások zenéje. Ez utóbbi műsorszám nagy kérdése, hogy a megfelelő hangzásarányok a vonószekerek — e mű igényeihez mérten — túl kicsiny létszáma, vagy netán a közreműködő ütőhangszerek indokolatlanul energikus hangszerkezelése miatt bizonyultak gyakran elérhetetlennek? Ha azonban belátjuk, hogy normális esetben könnyebb változtatni a megszólaltatás módján, mint a megszólaltatók létszámán, máris egyértelmű válaszhoz jutunk.

Azt azonban e „felemás” *Carmen*-szvit után is nyugodt szívvel állíthatom, hogy a *Weiner Kamarazenekar* átlépte a professzionizmus küszöbét: az indulatok jelzései helyett egészséges, kiforrott, képlékeny hang, jól demonstrált szándékok helyett igazi megoldások, eklektikus elképzelések helyett tudatosan fejlesztett nyelvi rétegek létéről győzött meg. Újból beigazolódott, hogy a precíz,

gondos előkészítő munka nem csökkenti, hanem egyenesen növeli a szuverén módon való megszólalás esélyeit! Weninger Richárd karmester különös elégedettséggel nyugtázhatta a Purcell-szvit megszólaltatását: talán első ízben sikerült teljes következetességgel, mégis könnyedén és természetesen használni a 17. század zenei nyelvezetét, holott nem régizene-specialisták. (A régizene-mozgalom egyik legfőbb értéke, hogy kifinomultabb stílusérzék kimunkálására ösztönzi azokat a muzsikusokat is, akik nem óhajtanak specializálódni!)

Ugyancsak fontos eseménye volt e napnak a *Szegedi Szimfonikus Zenekar* koncertje *Oberfrank Géza* vezényletével. Tekintettel arra, hogy az első részben *Csajkovszkij Hegedűversenye* a Szegeden rendkívüli népszerűségnek örvendő *Szecsődi Ferenc* előadásában hangzott el, némileg meglepett a színház nézőterén üresen maradt rengeteg szék látványa — igaz, *Csajkovszkij* és az én „terepszemlém” között volt egy szünet is... *Szecsődi* személyes játékstílusa, melyet számos korábbi koncertjén megfigyelhettünk már, a nyitótétel kidolgozási szakaszától fokozatosan bontakozott ki. *Hegedűhangja* alapvetően könnyed, forszírozottságtól mentes volt. Akadhattak hallgatók, akik ehhez a műhöz túl kicsinek érezték ezt a hangvolumet — én nem. Mint általában, most is örömmel állapíthattuk meg, hogy szólistánk kiváló áttekintőkészséggel és formaérzékkel, biztos technikai tudás birtokában nyúlt a műhöz. Az a rendkívüli gyorsaság, mellyel a zene legapróbb karakterváltozásait is azonnal érzékeltetni és érzékeltetni képes, a csillámló-fodrozódó vízfelszín pillanatonként megújuló látványát juttatta eszembe. *Szecsődi* mindig a lehető legközvetlenebb módon a jelenlévőknek játszik, az adott közönség konkrét igényeihez igazítja tevékenységét. Ez lehet a magyarázata annak a néhány kevésbé ízléses, kissé szirupos megoldásnak is, amelyet a nyitótétel melléktémacsoportjában regisztrálhattunk, és amely egy egészen más — hazánkban széles körben ismert — előadói hagyományba illően, másfajta tárgyi környezetben lett volna helyén. Kétségtelen viszont, hogy ezek a stíluselemek a hallgatóság elsősorú többségében igen kedvező visszhangra találhatnak, s mindenképpen növelik a művész népszerűségét.

A kíséret rugalmasságában, alkalmazkodóképességében bizonyára *Oberfrank Géza* és a zenekar operacentrikus beállítottsága érezte jótékony hatását. A hangverseny második felében *Bartók Concertójának* megszólaltatásával azonban bebizonyították, hogy a koncertpódium igényeinek is kiválóan meg tudnak felelni. *Oberfrank* dirigensi tevékenységének egyik fő erénye az intellektuális biztonság, mely a nagy *Bartók*-mű esetében is igen meggyőző építkezést, tiszta, világos interpretációt eredményezett. A zenekarnak nem okozott különösebb gondot a kompozíció átlag fölötti nehézsége, amiből jól irányított és odaadó előkészítő munkára lehetett következtetni. A zenei megoldások mindig *bartóki* szellemben fogantak, s választékos ízléseszményt közvetítettek. Mindezen erények végül is nívós *Concerto*-előadásra vezettek, jöllehet, az érzelmi szélsőségek igazán megrendítő tolmácsolásával, az örvényes mélységektől a felszabadult mámorig ívelő skála elképesztő feszültségeinek érzékeltetésével adósaink maradtak a muzsikusok.

Századunk zenéje a maga sokarcúságában kelt életre május 7-én a Tisza Szálló termében. Ez a hangverseny azon ritka élmények közé tartozott, amelyek felidézése még hónapok múltán is lelkesedést vált ki az emberből. A kiválasztott művek minősége, hangzásbeli szépségük, tartalmi gazdagságuk, szellemességük, vibráló feszültségük csak a fellépett művészek hallatlan ügy-

szeretete, elmélyült munkája, speciális képességei révén válhatott azon kevesek kincsévé, akiket előítéleteik, fásultságuk, elfoglaltságuk nem tartott távol a koncert színhelyétől. A műsor az előadókhoz kötöten oszlott három blokkra. Az elsőt az avatott modern zenei játékosként már sokszor megcsodált, de ezen a napon különleges csúcsmódban pódiumra lépett *Kerek Ferenc* szolgáltatva. *Stockhausen* zongoradarabjában igazi szellemi izgalmakban részesített, *Messiaen* művei révén pedig a zongorahangzás árnyaltságának, színgazdagságának varázslatosan érzéki élményét nyújtotta. A második műsoregység a *Szegedi Avantgarde Kvartett* vérpezsdítő közreműködésével egy-egy *Sáry László*-, *Gorecki*-, *Krause*- és *Serocki*-kompozíciót tartalmazott. A négy muzsikusz egyértelműen bizonyította különleges affinitását e stíluskör szinte darabról darabra más megoldásokat kívánó heterogén belvilága iránt. Csak minél több játszánivalót kívánhatok repertoárjuk bővítéséhez! A műsor második felét egyetlen nagyszabású vállalkozás töltötte ki: a Szegedi Szimfonikus Zenekar tagjaiból alakult kamaraegyüttes *Sztravinszkij A katona története* című művének egyik koncertváltozatát szólaltatta meg. Akik ismerik a darabot, jól tudják, milyen rendkívüli technikai biztonságot, ritmikus fegyelmet, tartós koncentrációt követel az előadóktól. Oberfrank Géza vezényelte az együttest nagyszerűen, vérbő humorral, határozottan. Igaz, átéltünk egy-két veszélyes pillanatot, hallottunk olykor halványabban megmintázott fordulatokat is, de nagyzenekari munkához szokott zenészekről, élő rádióadásban ez olyan teljesítmény, amely előtt nyugodtan megemelhetjük képzeletbeli kalapunkat!

A rádiós zenei hét tehát célt ért: ha nem is sikerült a közönséget olyan mértékben megmozgatnia, mint azt reméltük, képzeletbeli reflektorfényével a megmérettetés valóra vált álmával, a fellépések szokásosnál nagyobb tétjével megteremtette azt a légkört, melyben a tehetséges művész igazán otthon érzi magát, amelyben szükséges is, érdemes is minőségű munkát végezni.

GÖNCZY LÁSZLÓ

Töprengés a párbeszédről...

A SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ 1986/87-ES ÉVADJA

Mióta Tháliának állandó otthona épült Szegeden, szakadatlan folyik a *párbeszéd* a színház és közönsége között. Nem fölösleges erőfeszítés-e ebből egy évad dialógusát kiragadni és önálló egészként minősíteni, értékelni? Úgy vélem, éppen a folytonosság követeli meg bizonyos periódusonként a szemrevételezést: hogyan alakul a párbeszéd, milyen a tartalma, hangneme, őszintén szólnak-e egymáshoz a partnerek, s legfőképp: ismerik-e, értik-e egymást, érzékenyen reagál-e egyik a másikra, vagy a csehovi társas magányban párhuzamosan monologizálnak?

A hagyományos értékrend felbillenésének, az ízlés, az igények alig követhető szóródásának, olykor szélsőséges polarizálódásának időszakában az effajta megközelítés legalább fogódzókat kínál a kritikus vizsgálódás számára.